

Калачинська Олена Валеріївна

студентка VI курсу, ОП «Початкова освіта»

Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКОЛЬНОГО ВІКУ

Анотація. У статті розкрито сутність проєктної діяльності як одного з дієвих засобів формування соціальної компетентності особистості в молодшому шкільному віці, охарактеризовано загальні ознаки проєктної діяльності, виділено етапи та проаналізовано особливості.

Ключові слова: проєктна діяльність, соціальна компетентність, Нова українська школа.

Розвиток суспільства у вимірі окремої країни та глобального поступу загалом, зумовлює переосмислення цілей і завдань освіти, зокрема й початкової освіти дітей молодшого шкільного віку. Головним ресурсом сучасної освіти є людина, яка в силі примножувати знання, творчо застосовувати їх у професійній діяльності, а також створювати власний унікальний продукт [4].

Нині пріоритетом початкової освіти є створення умов для формування ключових навичок, а саме: вміння шукати інформацію, критично ставитися до неї, співпрацювати в групі, швидко адаптуватися, нести відповідальність, спілкування державною та іноземними мовами, математична грамотність, розуміння та належний рівень користування інформаційно-комунікативними технологіями, уміння вчитися впродовж життя, підприємливість, загальнокультурна грамотність. В умовах всесторонньої цифровізації, технологічних і суспільних змін на часі підготовка особистості з розвиненими творчими задатками, критичним мисленням, умінням працювати в команді. Реформа системи шкільної освіти в Україні на засадничих ідеях Концепції нової української школи визначила магістральні напрямки: розвиток особистості інноваційного типу, яка поважає власну країну, її традиції, мову та культуру, громадянина, який приймає правильні рішення, з думкою про

себе та оточуючий світ. На зміну знаньєвому підходу з метою запам'ятовування інформації, в освітньому просторі утверджено компетентнісний підхід, що забезпечує набуття учнями компетентностей, а саме - знань, що набуваються в процесі власного досвіду та є особистісно важливими для кожного [7].

Нові суспільні запити щодо розвитку особистісного потенціалу учнів початкової школи актуалізують впровадження в освітній процес діяльнісних технологій навчання. До такої групи інструментарію навчання відносимо проєктну діяльність, що слугує засобом формування соціальної компетентності дітей молодшого шкільного віку. Про важливість формування в учнів соціальної компетентності зазначено у “Державному стандарті початкової освіти” (2018 рік) і зазначено таке: соціальна компетентність – це усвідомлення рівних прав та можливостей, повага до інших, розуміння як вирішити конфлікт, турбота про власне здоров'я та здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя [5]. Для розвитку повноцінної особистості учнів початкової школи, важливим є формування їх соціальної компетентності, стосунків з однолітками та дорослими, і загалом з оточуючим світом.

Варто зазначити, що одним з важливих аспектів у проєктній діяльності, є розвиток здатності та готовності особистості учня до міжособистісної взаємодії в процесі виконання соціально значущих ролей, а також навчальної, ігрової діяльності в групі. Створення педагогічних умов для взаємодії між учнями у процесі спільної діяльності сприяє розвитку в них уміння слухати, відстоювати власну думку або оцінювати внесок своїх товаришів у виконану справу, приймати спільне рішення та створювати власний продукт, як результат взаємодії. Таким чином відбувається розвиток однієї з ключової компетентності учнів нової української школи, а саме: соціальної.

У сучасному науковому дискурсі значна увага приділена вченими розв'язанню різних аспектів наукової проблеми компетентнісної освіти учнів. Сучасна українська науковиця Н. Бібік вважає, що «соціальна компетентність» передбачає здатність людини (дитини) жити в соціумі та враховувати інтереси і потреби різних соціальних груп; дотримуватися

усталених соціальних норм та правил; співпрацювати з партнерами, а також адекватно виокремлювати, ідентифікувати, критично осмислювати питання суспільного буття [1, с. 1].

З огляду на проблематику статті інтерес становить умовивід, що подає О.Кононко. Вчена вважає, що соціальну компетентність певним чином можна вживати у сенсі мудрості, досконалості, доречної актуалізації здібностей; тобто єдністю розуму, інтуїції та спостережливості дитини [6, с.105].

Висвітлення зазначеної проблеми потребує уточнення понять. Ключовим являється поняття «діяльність», його подаємо згідно з “Українським енциклопедичним словником” (за ред.С.Гончаренка):

діяльність – спосіб буття людини у світі, здатність її вносити в дійсність зміни. Основні компоненти діяльності: суб’єкт із його потребами; мета, відповідно до якої перетворюється предмет в об’єкт, на який спрямовано діяльність; засіб реалізації мети [2, с. 98].

Варто зауважити, що поняття «проект» вперше зустрічається в давньогрецькій культурі, його тлумачили: «перешкода», «задача», «запитання». У дослідженні ми опираємось на тлумачення, що розкриває сутність методу проєктів, а саме як: "організацію навчання, за якою учні набувають знань і навичок у процесі планування й виконання практичних завдань – проєктів" [2, с. 205]. Проєктна діяльність, як ніщо інше, слугує засобом спільної соціально значимої діяльності, адже в процесі його виконання дії під час різних етапів проєкту діти отримують нові, важливі для їхнього соціального зростання знання та активно співпрацюють в команді, чим поступово наближуються до формування соціальної компетентності. Важливо, що, проєктна діяльність сприяє збереженню соціального здоров’я учнів, розвитку в них критичного мислення та інших ключових компетентностей, визначених Концепцією НУШ.

Ми деякою мірою погоджуємося з О. Руденко про те, що у процесі формування соціальної компетентності наріжним є дотримання вже усталених норм та правил. Усе це зумовлює розвиток в учнів готовність рахуватися з правами інших людей та відстоювати власні [9].

У проєктній діяльності вчитель виступає в ролі «координатора» і не нав'язує учням власні шляхи для розв'язання проблеми, а консультує та спостерігає. Основне завдання вчителя - змотивувати учня, надихнути на перші кроки, дозволити допустити власні помилки та отримати з них безцінний досвід, показати, що будь-який результат приємніше отримувати командою. Ключова ціль проєкту згуртувати його учасників, налагодити тісні взаємозв'язки з батьками, вчителями, громадськими організаціями [3]. Те, що проєктне навчання виходять за межі одного конкретного предмету - значно розширює можливості вчителя та загалом учні вільні комунікувати і взаємодіяти впродовж усього процесу, а не в лише відведений під час уроку час. У процесі проєктної діяльності ті, чи інші знання учні здобувають в процесі власної діяльності. Варто зауважити, що проєктні технології завжди зорієнтовані на самостійну роботу учнів протягом певного часу виконання. У сучасній НУШ проєктне навчання (project-based learning) вважають одним з найефективніших підходів за для організації спільної діяльності дітей. Переваги проєктних технологій: учні вчаться реалізовувати власні ідеї; презентують набуті знання у вигляді кінцевого продукту; відкритий навчальний простір, з можливістю виконувати завдання у власному темпі; прагнення самонавчання та самовдосконалення тощо; позитивна робоча атмосфера в класі; акцент на індивідуальних здібностях і талантах учнів [8]. На нашу думку проєктне навчання є рушієм та мотиватором для учнів на шляху отримання нових знань, тому що воно: орієнтується на особисті інтереси учнів; навчання відбувається в процесі виконання діяльності; учні в процесі проєкту вчаться ефективній комунікації. Цінним є те, що знання учнів відразу підкріплені досвідом, що сприяє кращому запам'ятовуванню та усвідомленню, запобіганню аналогічних помилок.

У руслі проблематики статті ми опираємося на думку С.Сисоевої щодо таких аспектів: попри те, що робота над проєктом має етапи, та перш за все це прояв творчості учнів, одна з завдань створити щось кардинально нове, синтез спільно прийнятих рішень, а не чіткий алгоритм [10].

Варто виділити основні етапи проєкту:

1. Обґрунтування проєкту. Обговорення та прийняття мети, теми та завдань проєкту, розподіл завдань між учасники команди.
2. Пошуковий етап. Пошук інформації та розроблення чіткого плану дій.
3. Технологічний етап. Безпосереднє виконання дослідження.
4. Заключний етап. Узагальнення, представлення, захист та рефлексія за результатами.

Охарактеризуймо загальні ознаки проєктної діяльності: 1) орієнтування на досягнення поставлених цілей, результатом проєкту має бути спільний продукт; 2) усі учасники є однаково включені та зацікавлені, виконують завдання разом, або ж паралельно, в залежності від складності та термінів; 3) терміни виконання. Проєкт є обмеженим в часі, і тому ще на пошуковому етапі складається план дій. 4) Особливість – проєкт є результатом синтезу та творчого пошуку учасників команди, тому він має бути унікальним.

Важливим моментом є об'єднання учнів в навчальні пари(групи). Загалом робота в парах це і інструмент досягнення результатів, і одна з цілей – перейти на вищий рівень комунікації. Серед кола педагогів існує думка, що «слабших» учнів потрібно ставити в пару з «сильнішими». Хоча її розділяють далеко не всі, адже перш за все, «слабшому» учневі потрібна підтримка та розуміння, що не завжди може надати «сильніший». Цікава ідея час від часу об'єднати в групи учнів з кардинально протилежними точками зору на проблему, аби дискусія була цікава та динамічна. Або навпаки, товариші по команді з однією точкою зору, будуть посилювати та підтримувати переконання одне одного.

Висновки: в ході проведеного дослідження було проаналізовано особливості формування соціальної компетентності засобом проєктної діяльності в дітей молодшого шкільного віку. Як результат, ми дізналися, що метод проєктів зумовлює унікальні комунікативні ситуації, мотивує учнів до власних пошуків, творчих роздумів та спільних неординарних рішень, знання відразу підкріплені досвідом, а учні отримують масу задоволення, коли створюють власний продукт та презентують його іншим.

Список джерел:

1. Бібік, Н. М. (2020). Структура і зміст соціальної компетентності. Ціннісна складова соціалізації особистості дитини в умовах сьогодення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю., 116–120.
2. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 205с.
3. Єрмаков, І. Г. (2012). Педагогіка життєтворчості: Орієнтири для ХХІ століття. Контекст.
4. Іванюк, Г. І. (2016). Підготовка фахівців із дошкільної освіти: Навчання на дослідженнях. У Актуальні проблеми та перспективи розвитку дошкільної освіти і професійної підготовки педагогічних кадрів у контексті євроінтеграційних процесів (с. 33–37).
5. Кабінет Міністрів України. (2018). ДЕРЖАВНИЙ СТАНДАРТ початкової освіти (№ 87).
6. Кононко, О. Л. (2009). Виховуємо соціально компетентного дошкільника. Світич.
7. Міністерство освіти і науки України - нова українська школа Головна | Міністерство освіти і науки України. <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (дата звернення 21.07.2021).
8. Проектне навчання: Коротко про головне. Нова українська школа | Веб-ресурс НУШ. <https://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/> (дата звернення 21.07.2021).
9. Руденко, О. В. (2005). Підвищення компетентності працівників освіти у спілкуванні. Наукові записки інституту психології імені Г. С. костюка (с. 477–482). Главник.
10. Сисоєва, С. О. (2011). Вища освіта України : Реалії сучасного розвитку. ВД ЕКМО.